

Częstochowa, 18 lutego 2021 r.

prof. zw. dr hab. Dariusz Złotkowski
Instytut Historii
UH-P im J. Długosza w Częstochowie

**Ocena dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej
dra Jacka Szpaka w postępowaniu habilitacyjnym
w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia**

I. Podstawowe informacje o kandydacie

Jacek Szpak, urodzony 20 marca 1969 roku w Blachowni, stopień naukowy doktora nauk humanistycznych uzyskał na mocy uchwały Rady Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w dniu 20 czerwca 2000 roku. Ten pierwszy etap „kariery” naukowej poprzedził okresem pracy nauczycielskiej w Zespole Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Żarkach, rozpoczętym w 1995 roku. Równoległe podjął on studia doktoranckie na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W latach 1997-1999 pracował jako stypendysta w Zakładzie Historii Nowożytnej XVI-XVIII w. tejże uczelni. Po obronie doktoratu, nadal pracował w szkole średniej.

W 2001 roku, w związku ze zmianą miejsca zamieszkania, podjął pracę w szkołach gimnazjalnych i średnich na terenie Bielska Białej. Były to: 13 Gimnazjum, Zespół Szkół Ogólnokształcących im Armii Krajowej, prywatne LO im. Sokratesa, IV LO im KEN. W latach 2004-2011 habilitant podjął pracę na ½ etatu na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, w Zakładzie Historii XIX w. pod kierunkiem prof. dra hab. J. Gruchały. Równocześnie, nadal pracował w Zespole Szkół Ogólnokształcących im Armii Krajowej w Bielsku Białej. Pracy naukowej w pełni mógł się poświęcić dopiero w 2012 roku. Przytoczone fakty są o tyle istotne dla bieżącego etapu jego pracy naukowej, że okres od doktoratu do podjęcia pracy na pełnym etacie w wyższej uczelni (UŚ w Katowicach) nie mógł być w pełni wykorzystany dla owocnej pracy naukowej. Stało się to możliwe dopiero w latach 2012-2020.

II. Charakterystyka dorobku naukowego po doktoracie.

Rozprawa doktorska Jacka Szpaka pt. *Dzieje klasztoru i parafii paulinów w Leśniowie Żarkach w latach 1706-1864*, została obroniona w 2000 roku i nie jest tu przedmiotem oceny.

Drukiem ukazała się ona dopiero w latach 2002-2004 na łamach paulińskiego periodyku naukowego „Studia Claromontana”, w trzech częściach (SCM nr 20 z 2002 r. –SCM nr 22 z 2004 r.). Objętość doktoratu w wersji opublikowanej w SCM to ok. 400 stron. Druk w trzech częściach wynikał z konieczności wydawniczych, zapewne niezależnych od autora. W tym wypadku wyraźnie stwierdzono, że jest to drukowana wersja rozprawy doktorskiej.

Ten fakt zapewne spowodował, że J. Szpak skoncentrował się na przystosowaniu swej rozprawy do druku, co nieco opóźniło i utrudniło mu wejście na nowe, szerokie obszary badawcze. Dorobek naukowy J. Szpaka od doktoratu do habilitacji, w wymiarze liczbowym, wygląda poprawnie. W autoreferacie habilitant napisał, że w jego „dorobku naukowym znajdują się 72 publikacje naukowe i popularno-naukowe, z których większość została napisana po uzyskaniu stopnia doktora”. Autor powinien jednak zdecydowanie zwiększyć swą obecność w punktowanych czasopismach naukowych z listy ministerialnej. Znacząco przedstawia się również jego „aktywność naukowa i badawcza” z tego okresu. W swym autoreferacie podał on, że aktywność ta zaowocowała „udziałem w 31 konferencjach krajowych, z których dwanaście miało charakter konferencji międzynarodowych”.

Tymczasem, wśród *informacji o osiągnięciach i dorobku naukowym* znajdujemy: 2 monografie autorskie (w tym książka habilitacyjna), 1 współautorską i 39 artykułów (które autor chce uznać za naukowe). Nawet na tym etapie oceny (będąc tylko przy liczbach) można wykazać, że prawie połowa publikacji winna mieć charakter naukowy. Chronologicznie następną, jest monografia: *Dzieje sanktuarium i klasztoru paulinów w Leśniowie. Wiek XIV-2005 rok*, Leśniów-Jasna Góra 2007, ss. 187, ISBN 978-83-89943-24-1? Jej tematyka jest zbieżna z rozprawą doktorską, zawiera jednak nowe, pogłębione wątki badawcze. Publikacja wydana została trzy lata po publikacji rozprawy doktorskiej.

Wśród prac habilitanta wydanych pomiędzy doktoratem a książką habilitacyjną, można wyróżnić dwa szeroko rozumiane obszary badawcze. Pierwszy, zawiera pogłębienie, uzupełnienie i znaczne rozszerzenie ważnych wątków badawczych, zasygnalizowanych wcześniej w rozprawie doktorskiej. Dają się one pogrupować wokół klasztoru i parafii w Leśniowie-Żarkach (sfera zakonna) a z drugiej strony, pokazują postawę fundatorów ze szczególnym uwypukleniem działań kolejnych pokoleń Męcińskich z Żarek.

Zupełnie nowym obszarem zainteresowań naukowych habilitanta, który pojawił się w jego pracach naukowych po doktoracie, jest działalność księcia Leona Sapiehy. W poszczególnych artykułach dr Jacek Szpak niezwykle drobiazgowo omawiał, analizował wielo nurtową działalność księcia w obliczu takich zagadnień jak polskie powstania narodowe 1830-1846-1864, działalność organicznikowska i polityczna w latach 1825-1861, sporo uwagi

poświęcił życiu rodzinnemu Jadwigi i Leona Sapiehów, a także ich związkom z innymi polskimi rodami arystokratycznymi; opiniom względem Europy Zachodniej i Rosji i wreszcie omówił poglądy na „kwestię ruską”. Każde z tych ujęć naukowych charakteryzuje prawdziwa pasja badawcza, znajomość źródeł i literatury. Te pola badawcze w całej perspektywie (od doktoratu do 2020 roku) są nieustannym poszerzeniem tematu, ciekawą próbą interpretacji. Świadczą, że habilitant nieustannie wzbogacał swą bazę źródłową. Są dowodem, że uczony nieustannie się rozwijał.

Wnikliwe opracowania analityczne wiodły habilitanta także do coraz śmielszego podejmowania tematów syntetyzujących. Wśród nich należy przed wszystkim zwrócić uwagę na opracowania gospodarcze w odniesieniu do innych paulińskich domów zakonnych (poza Leśniowem), szerokie ukazywanie relacji paulinów z władzami polskimi w XVIII wieku, a następnie z zaborcami XIX stulecia, ważnych problemów w odniesieniu do ziem polskich tego czasu.

Przedmiotem badań dra J. Szpaka stały się więc: aspekty kultu maryjnego w Polsce, struktura organizacyjna i społeczna paulinów polskich w dobie stanisławowskiej, finanse polskiej prowincji paulinów, kwestie wyznaniowe i konflikty polityczne w Europie w XVIII wieku, biblioteki klasztorne, życie codzienne zakonów, warunki życia i pracy poddanych w dobrach paulińskich. Autor nie stronił od ukazania postaw religijnych Ślązaków, „zaglądał” także do szatni, kuchni i świątyni klasztornej. Realnie pokazywał postawę władz Królestwa Polskiego wobec paulinów, omawiał funkcjonowanie klasztoru paulinów w Konopnicy, Włodawie, na Łąkach Panny Maryi pod Głogówkiem. Ważnym tematem badawczym konsekwentnie pozostawała religijna ale coraz wyraźniej i ekonomiczna postawa szlachty wobec klasztorów.

Wśród prac, które są dowodem na poszerzenie przez habilitanta jego przestrzeni badawczej na obszar do tej pory nieobecny w jego badaniach, jest naukowy udział w monografiach dwóch miast: Dąbrowy Górniczej i Oświęcimia. Autor wykazał się tu poprawnym warsztatem badawczym, dobrą znajomością źródeł, właściwą ich interpretacją. Zrealizowane ujęcie świadczy o jego dużej dojrzałości naukowej. Obrazuje również tak znaczną samodzielność badawczą autora jak i umiejętność pracy w zespole.

Reasumując, mogę stwierdzić, że moim zdaniem, dorobek naukowy dr. Jacka Szpaka uzyskany pomiędzy obroną rozprawy doktorskiej a wnioskiem habilitacyjnym stanowi wystarczającą podstawę do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

III. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Rozprawa habilitacyjna dra Jacka Szpaka zatytułowana: *Polska prowincja paulinów od XVII wieku do 1864 roku. Dzieje gospodarcze: klasztor na Jasnej Górze w Częstochowie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2020. ss. 640. ISBN 978-83-226-3711-1, dotyczy ciekawego, a jednocześnie bardzo trudnego i żmudnego badawczo zagadnienia. Jej celem jest ukazanie gospodarczych podstaw funkcjonowania głównego klasztoru paulinów w Polsce – Jasnej Góry. Dla historii gospodarczej jest to problematyka ważna i jak dotychczas mało przebadana. Przyjęty temat badawczy zasługuje na wysoką ocenę.

Praca oparta jest na szerokiej bazie źródłowej. Autor wykorzystał materiały archiwalne zgromadzone w Archiwum Archidiecezjalnym w Częstochowie (AACz.), Archiwum Diecezjalnym we Włocławku ADWł.), Archiwum Głównym Akt Dawnych (AGAD), Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMK), Archiwum Państwowym w Częstochowie (APCz.), Archiwum Państwowym w Kielcach (APK), Archiwum Państwowym w Radomiu (APR), Archiwum Zakonu Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie (AJG). Wykonana kwerenda archiwalna budzi szacunek. Dlaczego jednak autor przyjął taką kolejność wymienienia archiwów?

Wśród instytucji których źródła habilitant wykorzystał w swej pracy wymieniono również Bibliotekę Klasztoru Paulinów na Jasnej Górze (BJG), Bibliotekę Polską w Paryżu (BPP) oraz Bibliotekę Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (BPAU-PANKr). Uznanie musi budzić również liczba i wartość naukowa wykorzystanych źródeł drukowanych. Habilitant wykorzystał 316 artykułów naukowych i opracowań. Autor błędnie jednak zaliczył tu wykazy urzędników z poszczególnych obszarów (s. 591). Recenzowana monografia habilitacyjna jest cennym, wielowątkowym studium z zakresu historii gospodarczej. Przyjęte przez Autora w książce cezurę czasowe 1706 – 1864 nie budzą zastrzeżeń. Konstrukcja pracy jest przejrzysta. Wnioski, analizy wykonane przez Autora, są słuszne i przekonujące.

Swą rozprawę J. Szpak podzielił na trzy części, a dopiero w ich obrębie wymienił rozdziały i podrozdziały. Część I: *Dobra Jasnogórskie i ich organizacja*, podzielił na trzy rozdziały: 1) Zarys dziejów klasztoru Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie, 2) Ekonomiczne podstawy funkcjonowania klasztoru jasnogórskiego, 3) Zarząd dobrami klasztorowymi. Część II: *Gospodarka folwarczna w dobrach klasztoru jasnogórskiego* również została podzielona na trzy rozdziały: 1) Gospodarka roślinna w dobrach jasnogórskich, 2) Gospodarka hodowlana w dobrach jasnogórskich, 3) Przemysł dworski i gospodarka leśna w dobrach jasnogórskich. Część trzecia została zatytułowana: *Sytuacja finansowa klasztoru jasnogórskiego*. Podobnie podzielono ją na trzy rozdziały: 1) Struktura i wysokość

przychodów klasztoru jasnogórskiego, 2) Struktura i wysokość wydatków klasztoru jasnogórskiego, 3) Bilans finansowy klasztoru jasnogórskiego. Praca zawiera oczywiście aneks, bibliografię, indeksy słowem - wartościowy aparat naukowy. I co szczególnie warto podkreślić, liczne i bardzo obszerne tabele dobrze udokumentowane źródłowo.

W trzech rozdziałach części I, habilitant przypomniał genezę założenia klasztoru paulinów na Jasnej Górze, nakreślił ramy czasowe szczegółowych rozważań o gospodarce zakonnej. Jako punkt wyjścia przyjął rok 1620. Należy zgodzić się z opinią autora, że uzyskanie starostw kłobuckiego w 1658 i brzeźnickiego w 1717 r. (z których dochody były przeznaczone na utrzymanie twierdzy), miało istotne znaczenie dla organizacji gospodarki zakonnej. Data kończąca ten pierwszy okres badawczy, bezwątpienia jest rok 1798 (data konfiskaty dóbr paulińskich przez władze pruskie). Niewątpliwie cezura ta była istotnym punktem przełomu w funkcjonowaniu gospodarki zakonnej. Po tym roku paulinom pozostawiono w dzierżawie folwark Lisiniec, a następnie już w okresie Księstwa Warszawskiego jako dzierżawę uzyskali oni klucz Mirów. Drugi okres analizy gospodarczej kończy rok 1864 tj. wydanie ukazu Aleksandra II 27 października/8 listopada tego roku normujący tzw. reformę zakonów.

Następnie, habilitant wnikliwie przedstawił ekonomiczne podstawy funkcjonowania gospodarki zakonnej. Omówił rodzaje dóbr posiadanych przez paulinów, okoliczności ich uzyskania. Wyróżnił dobra: fundacyjne, darowane lub zakupione przez zakonników, wreszcie dobra zastawne i wspomniane wcześniej dwa starostwa kłobuckie i brzeźnickie. J. Szpak zwrócił tu np. uwagę na wpływ niechęci króla Stanisława Augusta Poniatowskiego i jego otoczenia względem zakonów a paulinów szczególnie. Przy tej okazji można poznać sposoby skuteczność działań obronnych ze strony zakonników, bez porównania słabszych niż te w epoce saskiej. Należy tu podkreślić znaczenie tabel, a przede wszystkim źródeł na podstawie których je skonstruowano. W tym przypadku wymienione pozycje zajmują prawie dwie strony 78-79(!). Widoczne jest tu także staranie autora, by tam gdzie jest to możliwe, porównać dany aspekt gospodarki paulińskiej z analogicznymi dla innych zakonów.

Ważną sferą badawczą jest tu wnikliwie zbadanie w oparciu o rozległe źródła, a następnie wyczerpujące omówienie jak wyglądał zarząd paulińskimi dobrami zakonnymi. Autor pokazuje to zjawisko na szerszym tle. Zwraca uwagę na podobne aspekty w kierowaniu porównywalnymi dobrami przez świeckich. Jako korzystne należy tu odczytać zwrócenie uwagi na zatrudnionych w dobrach tak administratorów jak i chłopów. Docenić należy wnikliwie prześledzenie zagadnień dotyczących sposobu i zakresu wykorzystywania pańszczyzny. I to tak w pierwszym okresie do 1798 jak i w zmienionej rzeczywistości

politycznej w I połowie XIX stulecia. Zwłaszcza w drugim wypadku, habilitant umiejętnie wskazuje na rolę zmieniających się uregulowań prawnych i ich rzeczywiste zastosowanie.

Część II książki J. Szpaka wskazanej jako rozprawa habilitacyjna dot. *Gospodarki folwarcznej w dobrach klasztoru jasnogórskiego*. pozwala podkreślić jeszcze jedną ważną zaletę. Cenne w wywodach habilitanta jest to, że unika on pochopnych wniosków. Podając nowe, szczegółowe ustalenia, poprzedza je żmudną analizą rozległych materiałów archiwalnych. Poczynając od punktu wyjścia jakim, jego zdaniem były spustoszenia gospodarcze potopu szwedzkiego, ukazał on skalę zniszczeń tak w mikro jak i makroskali. Autor stwierdził, że te straty gospodarcze w większym stopniu dotyczyły dóbr królewskich i kościelnych, a w mniejszym dóbr szlacheckich. Zwrócił również uwagę na: straty demograficzne, spadek pogłowia zwierząt hodowlanych, zniszczenia folwarków. Podkreślił powtarzalność zniszczeń spowodowanych kolejnymi wojnami, takimi jak: trzecia wojna północna, czy cały okres Księstwa Warszawskiego. Zajmując się gospodarką paulińską nie tracił z pola widzenia prowadzonych przez ziemian w XIX wieku „gospodarstw wzorcowych”.

Habilitant krok po kroku analizuje gospodarkę rolną i hodowlaną w dobrach zakonnych, zwracając uwagę na areał ziemi uprawnej i dynamikę zmian w hodowli, z podziałem na wspomniane dwa okresy: pierwszy do 1798 i drugi do 1864 roku. Czynił to w poszczególnych rodzajach dóbr należących do zakonu. Oszacował przy tym okresowo zmieniającą się wielkość plonów i stan hodowli, oczywiście tam, gdzie pozwala na to stan zachowanych źródeł archiwalnych. W drugim okresie, szczegółowej analizie poddał folwark Lisiniec wypuszczony paulinom w dzierżawę jeszcze przez władze pruskie. Liczne i obszerne tabele (powtarzam, dobrze udokumentowane źródłowo) pokazują stan szczegółowy, nie zaciemniając przy tym zasadnych wniosków ogólnych. Z zadowoleniem należy podkreślić, że każdy rodzaj analizy jest tu zamknięty podsumowaniem i uzasadnionymi wnioskami. Do spostrzeżeń, w pełni uprawnionych, należy zaliczyć dokonane w pracy porównania stanu gospodarki pomiędzy poszczególnymi dobrami paulińskimi, rozlokowanymi w różnych punktach kraju. Habilitant dużo uwagi poświęcił również funkcjonowaniu tzw. przemysłu dworskiego. Dokonał analizy, ocenił skalę dochodowości jak i pochłanianych kosztów własnych. Dostrzegł i opisał także znaczenie gospodarki leśnej. Szkoda, że nie zwrócił przy tym uwagi na nadmierne przetrzebieenie lasów, które zaistniało w rezultacie intensywnego wydobywania i przetwórstwa miejscowej rudy żelaza oraz znacznego eksportu drewna na pobliski Śląsk.

Naprawdę wnikliwa analiza stanu całej gospodarki w dobrach należących do zakonu

paulinów poczynając od XVII a na XIX stuleciu kończąc, stworzyła dobre podstawy do oceny *Sytuacji finansowej klasztoru jasnogórskiego* (tytuł części III). Autor dokonał jej na przestrzeni 118 stron. Za duży plus tej części pracy należy uznać kilkakrotne podkreślenie przez habilitanta, że „w badanym okresie (od XVII wieku do 1864 roku) często zmieniała się wartość pieniądza”. Szkoda jednak, że autor na stwierdzeniu tym poprzestał.

Dużą wartością ocenianej pracy naukowej jest to, że autor niezwykle dokładnie (w przypadkach gdzie pozwolił na to zachowany materiał archiwalny) omówił tak możliwe źródła dochodów jak i wydatków zakonnych. Wśród tych ostatnich prawidłowo nie zapomniał np. o „wydatkach na prace remontowe, budowlane i artystyczne”, zwłaszcza na Jasnej Górze. W swej pracy podkreślił, że „zachowany materiał archiwalny oraz literatura przedmiotu umożliwiają próbę porównania wysokości wydatków klasztoru jasnogórskiego z wydatkami innych klasztorów działających na ziemiach polskich” (s. 499).

Szczególnie cenne są te rozważania autora, gdzie próbuje on dokonać bilansu finansowego klasztoru jasnogórskiego. W podsumowaniu J. Szpak zasadnie stwierdził: „Paulini jasnogórscy z reguły osiągnęli dodatni bilans finansowy. Na osiemnaście okresów rozliczeniowych tylko w pięciu przypadkach zanotowano deficyt. Średnio w latach 1702 - 1858 uzyskano 103 376 złp, a wydano 120 369 złp, zatem bilans finansowy klasztoru jasnogórskiego wypada najlepiej także w porównaniu z innymi placówkami zakonnymi funkcjonującymi na ziemiach polskich. Reasumując należy podkreślić, że klasztor na Jasnej Górze uzyskiwał znaczne środki finansowe, przede wszystkim w XVIII wieku. Jednak również wydatki były wówczas duże”. (ss. 511-512). Przytoczone informacje, zdaniem piszącego te słowa, są największym, udokumentowanym źródłowo, osiągnięciem habilitanta. Bowiem w dotychczasowej literaturze przedmiotu, problem ten jeśli już był rozważany, to zawsze mniej lub więcej spekulatywnie(!). Często podkreślano duże dochody nie zestawiając ich z wydatkami.

Rozprawę dr. Jacka Szpaka zamyka rzeczowe i w pełni udokumentowane źródłowo zakończenie. Jest ono jak najbardziej uprawnione. Dopelnieniem pracy jest aneks. Zamieszczone tu tabele, raz jeszcze dobitnie pokazują z jak mrówczą i wartościową pracą mamy tu do czynienia. Zdecydowanie większość zagadnień została tu przez Autora klarownie i rzeczowo opisana.

Pragnę tu stwierdzić, że przedłożona do oceny rozprawa doktorska Jacka Szpaka pt. *Dzieje klasztoru i parafii paulinów w Leśniowie Żarkach w latach 1706-1864*, jest ważnym i trwałym wkładem w badania z zakresu historii gospodarczej.

IV. Ocena dorobku dydaktycznego

W przypadku oceny dorobku dydaktycznego habilitanta, w kontekście pracy na wyższej uczelni (Uniwersytecie Śląskim w Katowicach) należy pamiętać, że w zasadzie powinniśmy brać pod uwagę okres 2012-2020, to jest czas gdy dzisiejszy habilitant był zatrudniony na uczelni w wymiarze pełnego etatu. Prowadził wtedy zajęcia dydaktyczne na kierunku: Historia i Turystyka historyczna, w tym wykłady z Historii Polski 1795-1918, Historii powszechnej 1789-1918, Cywilizacji powszechnej XIX w., Cywilizacji ziem polskich XIX w., Historii kultury, Historii państwa i prawa XIX w., Historii społeczeństwa XIX w. i Turystyki religijnej. Był opiekunem na Podyplomowych Kwalifikacyjnych Studiach Historycznych (ćwiczenia z Historii Polski 1795-1918). W roku 2013-2014 sprawował opiekę nad seminarium licencjackim. Służył pomocą w organizacji konferencji Studenckiego Koła Naukowego Historyków Uniwersytetu Śląskiego (24 maja 2019 r.) pod tytułem „Ludzie i ich czasy. XIX w. Wpływ industrializacji na społeczeństwo”.

V. Działania na rzecz upowszechniania badań.

Za historyka świadczyć winny jego prace. Dr Jacek Szpak, szczegółowym wykazem swych publikacji popularnonaukowych, opinię tę potwierdził. W przypadku zobrazowania działań jakie podejmował na rzecz upowszechniania wyników swych badań historycznych należy zwrócić uwagę na fakt, że do uzyskania doktoratu (2000 r.) był związany ze szkołami średnimi Żarek i Bielska Białej. Stąd dobrze rozumiał potrzebę wyjścia z wynikami swych badań w teren, głównie do młodzieży i miłośników historii. Popularyzowania wyników swych badań nie zaniechał, a przeciwnie znacznie ją wzmocnił po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie historia. Udokumentował to w swej ankiecie osiągnięć naukowych. Sygnalnie wystarczy tu przywołać współpracę z władzami samorządowymi Żarek, z Polskim Towarzystwem Historycznym Oddział w Katowicach, Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym w Częstochowie, dwukrotnym (2019, 2020) udziałem habilitanta w wykładach podczas Śląskiego Festiwalu Nauki w Katowicach.

VI. Współpraca krajowa i międzynarodowa.

W przypadku dr. Jacka Szpaka o współpracy naukowej w wymiarze krajowym można w zasadzie mówić w latach 2012-2020 tj. w czasie gdy pracował jako nauczyciel akademicki. Do tego momentu jako nauczyciel szkół średnich miał ograniczone możliwości. Chociaż i wtedy, w latach 2005-2006 był egzaminatorem maturalnym z historii, a w 2014 egzaminatorem w Ogólnopolskiej Olimpiadzie Historycznej organizowanej przez Polskie

Towarzystwo Historyczne.

Pisząc o swej współpracy z innymi ośrodkami naukowymi, wymienił udział w pracach Katedry Historii Społeczno-Gospodarczej, Demografii i Statystyki Instytut Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku, grudzień 2017 r. i 2018 rok. Myślę, że należy tu raczej mówić o możliwości przedstawienia swych wystąpień. W pierwszym wypadku tytuł wystąpienia brzmiał: *Gospodarka folwarczna w dobrach paulinów polskich w XVII-XIX w.*, a w drugim: *Sytuacja gospodarcza klasztoru paulinów na Jasnej Górze*. Nie ma pewności czy współpraca ta przybrała szersze ramy.

Wśród form współpracy krajowej habilitant wymienił sporządzenie recenzji wydawniczych: *1683. Na ratunek Europie. Udział Rzeczypospolitej i miejsce Cieszyna oraz Ziemi Cieszyńskiej w kampanii wiedeńskiej*, red. I. Panic, D. Rolnik przy współudziale M. Kawulok, Cieszyn 2013 oraz *Zapisane w dokumentach i w pamięci. Dzieje oświaty w Pielgrzymowicach*, red. A. Kieloch, Pszczyna 2015. Jest to jednak stwierdzenie mało precyzyjne. Podobnie jak lakoniczna informacja o stałej współpracy w recenzowaniu publikacji dla czasopism naukowych, w rodzimej uczelni tj. „Wieki Stare i Nowe”, UŚ Katowice oraz dla „Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych” KUL. Brak tu jednak informacji czy współpraca ta była sporadyczna co do czasu jak i wybranych artykułów czy miała charakter stały, sformalizowany.

Istotnym wyrazem krajowej współpracy naukowej był udział w pracach Komisji dla przeprowadzenia przewodu doktorskiego w charakterze promotora pomocniczego z prof. dr. hab. Dariuszem Nawrotem dla dr Dominiki Rychel-Mantur w 2018 roku.

Do swej współpracy zagranicznej habilitant zaliczył wyjazdy w dniach 12-19 maja 2014 r. do Francji, do Paryża do Biblioteki Polskiej i Ministère Affaires Etrangères. W okresie od 24 września do 4 października 2014 r. był w Wilnie w Lietuvos Valstybes Istorijos Archyvas (LVIA) oraz Państwowej Bibliotece im. Eustachego i Emilii Wróblewskich. Z kolei, w lipcu 2017 roku odwiedził we Lwowie Centralny Dierżawnyj Istoriceskij Archiv Ukrainy u Lvivi (CDIAUL).

VII. Konkluzja

Reasumując dotychczasowe wnioski stwierdzam, że dorobek naukowy doktora Jacka Szpaka po uzyskaniu stopnia doktora, ze szczególnie wybitną rolą monografii zatytułowanej: *Polska prowincja paulinów od XVII wieku do 1864 roku. Dzieje gospodarcze: klasztor na Jasnej Górze w Częstochowie*, ISBN 978-83-226-3711-1, spełnia kryteria stawiane w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte w art. 16 ustawy z dnia 14

marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2017 poz. 1789). Habilitant wniósł znaczące uzupełnienie do rozwoju dyscypliny oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową. Jego rozprawa habilitacyjna jest ważnym i trwałym wkładem w badania z zakresu historii gospodarczej. Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie doktora Jacka Szpaka do kolejnego etapu postępowania habilitacyjnego i opowiadam się za nadaniem Kandydatowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia.

.....
prof. zw. dr hab. Dariusz Złotkowski